

Т. В. Литньова,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
tomalytzdu@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЦІЛЕЙ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПЕРІОД ТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ В УКРАЇНІ (ДРУГА ПОЛОВИНА 1980-Х – 1990-ТІ РОКИ)

У статті проаналізовано особливості розвитку цільового компонента навчання іноземної мови у період творення національної загальноосвітньої школи в Україні в другій половині 1980-х – 1990-х роках. На основі офіційних документів розкрито зміст практичної, освітньої, виховної і розвивальної цілей навчання в середній школі та обґрунтовано доцільність комплексного підходу до їх реалізації. Розглянуто проблему вибору та використання в середній школі підручників з іноземних мов.

Ключові слова: цілі навчання іноземних мов, практична мета, виховна мета, освітня мета, розвивальна мета, зміст іншомовної освіти.

Постановка проблеми. Сучасні реформаційні процеси у шкільній освіті і в іншомовній освіті є настільки глибокими, що вони мають враховувати як далекосяжні майбутні перспективи, так і попередній досвід. Чимало актуальних сьогодні напрямів реформування – гуманізація та гуманітаризація, демократизація, декомунізація освіти, її збагачення національним компонентом, особистісна спрямованість навчання – були окреслені ще в другій половині 80-х – на початку 90-х рр. ХХ ст. Тоді у світлі реформи загальноосвітньої і професійної школи теорія і практика викладання іноземних мов були поставлені перед необхідністю підвищити якість навчання і виховання, повніше реалізувати виховний і освітній потенціал цього навчального предмета відповідно до індивідуальності кожного учня. Вирішення такого важкого, але досить актуального і перспективного завдання вимагало уточнення ролі та місця іноземної мови у змісті шкільної освіти, переосмислення цілей навчання цих мов з урахуванням нових соціально-політичних умов і реальних потреб навчання. Трансформаційні процеси у сфері навчання іноземних мов, розпочаті в той період, заклали підґрунтя наступного практично орієнтованого, культурознавчого викладання мов та інтегрування національної системи іншомовної освіти у загальноєвропейський простір. Тому їх аналітичний розгляд не втрачає актуальності й нині.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри досить активне дослідження історії радянської іншомовної освіти українськими й зарубіжними вченими (В. Булгакова, Г. Ведель, М. Ветчінова, Л. Кравчук, Т. Литньова, О. Миролубов, О. Місечко, О. Пасічник, І. Рахманов) історія розвитку цільового компонента навчання іноземних мов потребує більш детального вивчення в контексті шкільної освіти загалом.

З огляду на це **метою даної статті** є проаналізувати особливості розвитку цілей навчання іноземної мови у період творення національної загальноосвітньої школи в Україні в другій половині 1980-х – 1990-х роках як вияв принципово нових ідей у вітчизняній іншомовній освіті.

Виклад основного матеріалу. Розпочнемо з того, що провідне місце серед основних завдань шкільної реформи, розпочатої у 1984 р. під тиском нових соціально-політичних обставин, займало підвищення якості навчально-виховного процесу. Щодо навчання іноземних мов, то важливим резервом удосконалення цього процесу було, як зазначалося в передовій статті журналу "Иностранные языки в школе", знання і чітке розуміння кожним учителем цілей навчання, оволодіння змістом уперше введених у обіг у 70-х рр. шкільних підручників у вигляді навчально-методичних комплексів, творче використання навчального, методичного, виховного і розвивального потенціалу всіх їх компонентів [1].

З метою посилення виховного впливу на школярів засобами іноземної мови й активізації їх мовленнєвої діяльності, крім матеріалів, що містилися в НМК, науковці радили ширше застосовувати знання, одержані учнями на уроках інших предметів (тобто реалізовувати міжпредметні зв'язки), звертати увагу учнів на суспільно-політичні події у країні і за кордоном, життя міста (села) і школи (тим самим активізувати лінгвокраїнознавчий потенціал мови), а також аналізувати вчинки і факти особистісного характеру (а значить – робити навчальний процес особистісно спрямованим), враховуючи при цьому мовні можливості учнів [2].

Програмно-методичне управління Міністерства освіти РРФСР у світлі реформи загальноосвітньої і професійної школи визначило низку напрямів удосконалення навчально-виховної роботи з іноземної мови, які стосувалися середніх шкіл усіх союзних республік, у тому числі й Української РСР [1]. Ці напрями формулювалися як такі, що мають створити передумови для реалізації оновлених цілей іншомовної освіти. Так, для посилення практичної спрямованості навчання іноземної мови пропонувалося, крім навчальних текстів підручників і стандартних ситуацій, підбирати ситуації, пов'язані з реальними подіями та життєвим досвідом учнів. З метою підвищення виховного потенціалу навчання іноземних мов наголошувалося на необхідності організації позакласної роботи, спрямованої на

підвищення інтересу та мотивації учнів до вивчення цих мов. Особливі зусилля спрямовувалися на організацію самостійної роботи учнів, яка передбачала вміння користуватися навчальними і довідковими матеріалами і, в свою чергу, посилювала загальноосвітню роль процесу навчання.

У зв'язку із затвердженням основних напрямів реформи 1984 р. програма з іноземних мов зазнала певних змін: ставилося завдання диференційованого підходу й індивідуалізації у процесі навчання і виховання учнів; посилювалася увага до організації їх самостійної роботи з іноземної мови на уроці, в позакласній роботі і групах продовженого дня; передбачалося більш інтенсивне використання можливостей лінгфонного кабінету на уроці і в позаурочний час і, що є для нашого дослідження найбільш важливим, переглядався зміст практичної мети навчання іноземних мов у напрямі посилення комунікативної спрямованості всього навчального процесу з даного предмета.

Зрушення у трактуванні практичної мети навчання іноземної мови у школі виразилися в тому, що на кінець шкільного курсу перед учнями ставилася вимога володіти говорінням не тільки на репродуктивному рівні, домінуючому в попередніх програмах, тобто рівні відтворення готового матеріалу, але й на продуктивному рівні, що характеризувався вміннями вживати мовний матеріал у нових ситуаціях і в більш поширених за обсягом висловлюваннях.

Варто зазначити, що в 1984/85 н. р. в Україні розпочалося дослідне навчання англійської мови за першим підручником (для 4-го класу), складеним українським автором В. Плахотником. Незважаючи на його важливість як першого національного підручника з іноземної мови, варто зазначити, що за своїм змістом і спрямованістю він дисонував з проголошуваним у цей час розумінням практичної мети, бо в ньому реалізовувався не комунікативний, а радше свідомо-порівняльний підхід до оволодіння іноземною мовою.

У другій половині 80-х рр. ХХ ст. більшість радянських учених (І. Бім, І. Верещагіна, Г. Рогова), розглядаючи питання змісту цільового компонента іншомовної освіти в середній школі, підкреслювали домінуючу роль практичної мети навчання і наголошували на тому, що виховний, освітній і розвивальний потенціал іноземної мови може реалізуватися лише в процесі практичного оволодіння іноземною мовою. Як бачимо, поряд з практичною, виховною й освітньою цілями рівноправне і згодом постійне місце почав займати розвивальний аспект навчання. Реалізація виховних, освітніх і розвивальних цілей іноземної мови була можлива, як зауважувала І. Бім, лише за умови, "якщо учень під час іншомовної комунікативно-пізнавальної діяльності ... буде розширювати свій освітній кругозір, розвивати мислення, пам'ять, почуття й емоції; якщо в процесі іншомовного спілкування будуть формуватися соціально-ціннісні якості особистості: світогляд, моральні погляди і переконання, риси характеру" [3: 17]. У цих пропозиціях знайшла своє відображення загальнодидактична ідея комплексного підходу до реалізації цілей навчання в середній школі: практичної, освітньої, виховної, розвивальної, котра саме набувала актуальності в той час.

Варто зазначити, що в другій половині 1980-х рр. змінився офіційний погляд на застосування у шкільній практиці лінгвокраїнознавчого матеріалу. Якщо раніше використання текстів про життя і побут країни, мова якої вивчається, декларувалося як засіб виховного ідеологічно-пропагандистського впливу, то в світлі нових наукових ідей подібні тексти, що містили інтралінгвістичну й екстралінгвістичну інформацію, стали розглядатися як необхідна умова формування умінь спілкування. Таким чином, більш активне включення країно- і культурознавчих знань до змісту іншомовної освіти посилювало розуміння мови як засобу спілкування.

Однією з актуальних проблем дослідження у галузі іншомовної освіти в кінці 1980-х років стало оптимальне використання виховних можливостей іноземної мови. Суттєвий внесок у розробку цього питання вніс український методист О. Вишневський (1988), запропонувавши класифікацію аспектів, які можуть виступати у функції виховних чинників. Ця класифікація передбачала виділення змістового, предметного, трудового, організаційного, соціального, комунікативного, методичного, матеріального, контролюючого і психолого-емоційного аспектів [4: 26-28], що розкрили досить широкий спектр виховних можливостей процесу навчання іноземної мови.

Отже, підсумовуючи все вищесказане, можемо зробити висновок, що в другій половині 80-х рр. ХХ ст. у світлі реформи загальноосвітньої і професійної школи збагатився зміст практичної, виховної, освітньої та розвивальної цілей навчання іноземної мови і розпочалося поступове впровадження комплексного підходу до їх реалізації.

У 1989 р. у контексті актуалізованої у цей період теми перебудови усього суспільного життя з метою його демократизації і гуманізації на громадське обговорення були винесені дві концепції викладання іноземних мов. Автори першої концепції (лабораторія навчання іноземних мов НДІ шкіл МНО РРФСР) наголошували на тому, що іноземна мова повинна стати суттєвим чинником формування особистості, необхідним для всебічного розвитку школярів та повноцінної реалізації їх можливостей у майбутньому самостійному житті [5: 13]. Це визначило головну ціль навчання іноземної мови як виховання, розвиток й освіти учнів засобами мови і в процесі практичного оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю. Зазначену ціль автори цієї концепції пропонували розглядати в єдності чотирьох її компонентів: виховного, розвивального, освітнього і практичного.

Враховуючи різноманіття умов навчання в школі, Н. Гальскова та низка інших прихильників першої концепції вважали доцільною реалізацію двох варіантів навчального плану: 1) вивчення іноземної мови з I по XI класи або 2) з V по XI класи. Зрозуміло, що в першому варіанті навчального плану (I – XI класи) кількість годин була більшою, ніж у другому (V – XI класи). Тому створювалася можливість для I – XI класів ставити мету досягнення вищого рівня сформованості таких видів мовленнєвої діяльності, як аудіювання, говоріння і читання; письмо вперше виступало в ньому не лише як засіб, а й як ціль навчання; за рахунок більшої кількості навчальних годин і раннього початку навчання повніше реалізовувався виховний, розвивальний і освітній потенціал предмета.

Автором другої концепції, підготовленої лабораторією навчання іноземних мов НДІ змісту і методів навчання АПН СРСР, була І. Бім [6]. Вихідною ідеєю цієї концепції виступало "перетворення освіти в механізм розвитку особистості" [6: 19]. Важливим для формування цілей іншомовної освіти відповідно до цієї концепції було втілення основного призначення навчального предмета у вигляді комунікативної мети, яка передбачала навчання спілкування іноземною мовою в єдності всіх її функцій: пізнавальної, регулятивної, ціннісно-орієнтаційної та етикетної. Це означало, що спілкування виступало і метою, і засобом пізнавальної діяльності. Воно також передбачало розвиток уміння вчитися, тобто формування як спеціальних, так і загальнонаукових умінь. Крім того, спілкування регулювало поведінку особистості, збуджувало до тих чи інших мовленнєвих і немовленнєвих дій, до взаємодії. Воно також сприяло формуванню ціннісних орієнтацій, служило засобом мовленнєвого оформлення поведінки людей, їх взаємостосунків, що проявлялося, зокрема, в дотриманні мовленнєвого етикету.

Отже, виділена в концепції комунікативна мета була інтегративною, орієнтованою на досягнення практичного результату разом з освітою, вихованням і розвитком особистості школяра. Порівняно з першою концепцією, друга пропонувала більш чіткі напрями докорінної перебудови шкільної іншомовної освіти загалом та вносила значні зміни в розуміння та формування цілей навчання іноземних мов зокрема.

Наприкінці 80-х – на початку 90-х років XX ст. кардинальні зміни соціально-економічних і політичних відносин у суспільстві посилилися і набули такої сили, яка привела до розпаду СРСР і утворення незалежних держав. Загальноосвітня школа стала розвиватися на національних засадах.

Демократизація суспільства, формування економічної самостійності України на основі Декларації про державний суверенітет республіки, прийняття Закону "Про освіту" зумовили необхідність докорінного перегляду підходів до формування змісту освіти. Він мав відобразити загальнонаціональні особливості, історичні, культурні традиції українського народу.

У зв'язку з цим роль і місце іноземної мови загалом та цілей навчання зокрема вимагали уточнення і конкретизації. Так, значного розширення зазнала практична мета навчання іноземних мов. Зокрема, до цього часу в шкільних програмах з іноземних мов письмо розглядали лише як засіб навчання інших видів мовленнєвої діяльності. Укладачі попередніх програм мотивували таке своє ставлення до письма двома аргументами: 1) комунікативна цінність письма дуже низька – учням навряд чи доведеться використовувати його; 2) формування навичок і вмінь письма вимагає багато часу. Ідея включення письма в одну з основних цілей навчання іноземних мов, висунута в 1989 р. у концепції викладання іноземних мов (Н. Гальскова), поступово поширювалась і набула практичної реалізації вже в першій національній програмі 1991 року. В. Плахотник реалізував цю ідею у серії своїх підручників і обґрунтував у докторському дисертаційному дослідженні (1992) [7]. У результаті з початку 90-х рр. письму почали навчати не тільки як навичкам красиво й орфографічно правильно писати, але й як умінню висловлювати власні думки у письмовій формі.

В умовах формування національної системи освіти предметом особливої уваги з боку науковців, методистів і вчителів стала проблема створення нових шкільних підручників з іноземних мов. Спеціальна комісія Міністерства освіти України в результаті ретельної експериментальної перевірки зробила висновок про доцільність широкого використання в школах України серії перших національних підручників за редакцією В. Плахотника. Маємо зауважити, що в даному випадку спостерігався певний навчально-методичний конфлікт: запровадження першого національного підручника, проте створеного на засадах свідомо-порівняльної методики, суперечило певною мірою логіці розвитку світової іншомовної освіти, в яку вже повноправно увійшов комунікативний підхід. Водночас уже на початок 1995 р. масовим тиражем були видані підручники англійської мови для V, VI і VIII класів (В. М. Плахотник, Р. Ю. Мартинова); французької мови (О. Тимченко та Н. Василювська); іспанської мови (В. Редько, М. Вороніна); німецької мови (Н. Басай, В. Плахотник).

Незважаючи на те, що підручники за редакцією В. Плахотника стали найдоступнішими, багато вчителів англійської мови продовжували користуватися підручниками А. Старкова, вперше виданими на початку 70-х рр., тому що вони виявилися більш відповідними новітній комунікативній методиці навчання іноземних мов. Тобто загалом в загальноосвітній школі виникла двоєка ситуація: в одній школі працювали за НМК А. Старкова, де ставилися за мету розвиток мовленнєвих автоматизмів, мінімальне використання рідної мови; в іншій – за підручником В. Плахотника і Р. Мартинової, для якого

характерними були відсутність усного випередження, опора на рідну мову, орієнтація на запам'ятовування як найсуттєвіший чинник у процесі навчання іноземної мови.

У 90-х роках ХХ ст. в умовах утвердження незалежної Української держави на міжнародній арені опанування іноземних мов, безумовно, сприймалося як важливий засіб спілкування між народами, кращого ознайомлення з культурою країни, мова якої вивчається; відіграло велику практичну роль у зміцненні співробітництва нової держави зі світом. Тому перед науковцями, методистами і вчителями постало завдання забезпечити умови для покращення оволодіння іноземними мовами як засобом міжнародного спілкування.

Однією з умов успішного навчання іноземних мов була розробка методичної концепції, запропонованої кафедрою методики викладання іноземних мов Київського державного лінгвістичного університету (1995) [8]. Її автори, обґрунтовуючи нові орієнтири у визначенні цільового компонента іншомовної освіти, наголошували на тому, що мета предмета "Іноземна мова" має бути комплексною і повинна включати чотири рівнозначні та взаємопов'язані аспекти. Так, навчальний (або практичний) аспект полягав в оволодінні іноземною мовою як засобом міжособистісного спілкування в основних видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, говорінні, читанні та письмі.

Наступний аспект – пізнавальний (або загальноосвітній) – передбачав збагачення духовного світу особистості, набуття знань про культуру країни, мова якої вивчається, та рідної країни; про будову іноземної мови, її систему, подібності до рідної мови учнів і розбіжності з нею. Маємо зауважити, що в цьому формулюванні спостерігалось певне розширення сутності загальноосвітньої мети навчання завдяки появі такого завдання, як збагачення духовного світу особистості учня.

До розвивального аспекту автори концепції відносили, передусім, розвиток мовних здібностей: фонетичного та інтонаційного слуху, мовної здогадки, імітації, логічного викладу думок, що підтверджувало зростаючу увагу до розвивального потенціалу процесу навчання іноземних мов. Крім того, цей аспект включав ще й розвиток психічних функцій особистості та вміння спілкуватися з іншими людьми як соціальне вміння.

Виховний аспект, згідно з концепцією, крім виховання доброзичливості, толерантності, колективізму, активності, працьовитості, включав також виховання культури спілкування, прийнятої у цивілізованому світі. Таке завдання у шкільних програмах виділялося вперше.

Розглядаючи проблему визначення і формулювання цілей навчання іноземних мов науковцями колишнього Радянського Союзу кінця ХХ ст., зазначимо, що одні вчені (Н. Гальскова) дотримувалися (правда, з деякими розбіжностями у понятійно-категоріальному апараті) позицій, витриманих у розробленій в Україні концепції навчання іноземних мов; інші (І. Бім) дещо розширювали сутність цільового компонента навчання іноземних мов у межах базового курсу.

Зокрема, продовжуючи розвивати свої погляди 80-х рр. щодо комплексної реалізації практичних, освітніх, виховних і розвивальних цілей, Н. Гальскова (1995) оперувала у своїх дослідженнях поняттями "прагматичний" і "загальнопедагогічний" (загальноосвітній) аспекти навчання іноземних мов. Прагматичний, або практичний, аспект пов'язувався нею із формуванням в учнів певного комплексу практичних знань, умінь і навичок, сукупність яких дозволяє успішно здійснювати мовленнєве спілкування іноземною мовою. У свою чергу, загальноосвітній аспект означав розгляд процесу навчання іноземних мов із позиції його виховного, освітнього і розвивального впливу на особистість школяра, тобто з точки зору загальноосвітньої цінності.

І. Бім (1996) підкреслювала, що оволодіння основами іншомовного спілкування передбачає досягнення школярами мінімально достатнього рівня комунікативної компетенції, тобто здатності і готовності здійснювати іншомовне спілкування в межах тематики, визначеної шкільною програмою. Зауважимо, що в науковому обігу цього періоду з'явився такий новий термін, як "компетенції". Оволодіння комунікативною компетенцією, на думку І. Бім, означало оволодіння іншомовним спілкуванням в єдності всіх його функцій: інформаційної, регулятивної, емоційно-оцінювальної та етикетної.

Важливим для розвитку в Україні змісту шкільної освіти загалом та іншомовної освіти зокрема було видання в 1996-1997 рр. проектів державних стандартів освітніх галузей, у тому числі й іноземної мови [9]. У Проекті державного освітнього стандарту (1996) продовжувалася тенденція побудови змісту іншомовної освіти навколо чітко виділених чотирьох типів цілей навчання іноземних мов: практичних, виховних, освітніх і розвивальних.

З другої половини 1990-х рр. увага науковців почала звертатися на формування комунікативної компетентності як мети навчання іноземних мов, яка набула особливого поширення на початку ХХІ ст.

Висновки. Підсумовуючи все сказане вище, підкреслимо, що 90-ті рр. ХХ ст. ознаменували собою початок формування як у змісті освіти, так і в змісті іншомовної освіти нової парадигми, орієнтованої не просто на формування знань, умінь та навичок, а на розвиток особистості за допомогою знань, умінь і навичок. У другій половині 1980-х – 1990-х рр. у системі іншомовної освіти почали виявлятися нові, відсутні раніше особливості, що визначатимуть зміст її подальшого розвитку:

- посилення комунікативної спрямованості навчання;
- усвідомлення іноземної мови як засобу міжособистісного спілкування;
- зосередження уваги науковців на оволодінні учнями основами іншомовного спілкування, в процесі якого відбувається виховання, розвиток і освіта особистості школяра;
- введення в обіг поняття "комунікативної компетенції" як головної мети навчання іноземних мов;
- спрямованість навчального процесу на оволодіння усним мовленням;
- пошуки шляхів розвитку особистості засобами іноземної мови на уроках і в процесі самостійної роботи, тобто підвищення ролі розвивальної мети навчання іноземних мов;
- використання знань про життя, побут і культуру країни, мова якої вивчається (лінгвокраїнознавства), як необхідної умови формування умінь спілкування;
- розробка національної концепції викладання іноземних мов і нормативне впровадження в масову шкільну практику національних підручників з іноземних мов.

Перспективи подальшого дослідження порушеної проблеми ми вбачаємо в аналізі процесу трансформації цілей навчання іноземної мови у світлі сучасних європейських тенденцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Реформу общеобразовательной и профессиональной школы – в жизнь! // Иностранные языки в школе. – 1984. – № 4. – С. 3–13.
2. Вайсбурд М. Л. Преподавание иностранного языка в свете основных направлений реформы школы / М. Л. Вайсбурд // Иностранные языки в школе. – 1984. – № 4. – С. 14–17.
3. Бим И. Л. К проблеме планируемого результата обучения иностранным языкам в средней общеобразовательной школе / И. Л. Бим // Иностранные языки в школе. – 1984. – № 6. – С. 17–24.
4. Вишневский Е. И. Воспитательные возможности процесса обучения иностранному языку / Е. И. Вишневский // Иностранные языки в школе. – 1988. – № 4. – С. 23–28.
5. Обучение иностранным языкам : поиск новых путей / [Гальскова Н. Д., Горчев А. Ю., Никитенко З. Н., Соловцова Э. И.] // Иностранные языки в школе. – 1989. – № 1. – С. 13–19.
6. Бим И. Л. Обучение иностранным языкам : поиск новых путей / И. Л. Бим // Иностранные языки в школе. – 1989. – № 1. – С. 19–26.
7. Плахотник В. М. Теоретичні основи навчання іноземних мов на початковому етапі в середній школі (дидактико-методичний аспект) : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01, 13.00.02 / Плахотник Василь Макарович. – Київ, 1992. – 52 с.
8. Концепція викладання іноземних мов в Україні (Проект) // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1994. – № 24. – С. 7–24.
9. Проект державного освітнього стандарту з іноземної мови (загальна середня освіта) // Іноземні мови. – 1996. – № 4. – С. 3–13.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Reformu obshcheobrazovatelnoi i profesionalnoi shkoly – v zhyzn! [Implementation of the Secondary and Professional School into Life] // Inostrannye yazyki v shkole [Foreign Languages at School]. – 1984. – № 4. – S. 3–13.
2. Vaisburd M. L. Prepodavanie inostrannogo yazyka v svete osnovnykh napravlenii reformy shkoly [Teaching Foreign Language in Accordance with Main Tendencies of the School Reform] / M. L. Vaisburd // Inostrannye yazyki v shkole [Foreign Languages at School]. – 1984. – № 4. – S. 14–17.
3. Bim I. L. K probleme planiruемого rezul'tata obucheniia inostrannym yazykam v srednei obshcheobrazovatel'noi shkole [To the Problem of the Supposed Result of Teaching Foreign Languages at the Secondary School] / I. L. Bim // Inostrannye yazyki v shkole [Foreign Languages at School]. – 1984. – № 6. – S. 17–24.
4. Vishnevskii Ye. I. Vospitatel'nye vozmozhnosti protsessa obucheniia inostrannomu yazyku [Educational Possibilities of the Foreign Language Teaching Process] / Ye. I. Vishnevskii // Inostrannye yazyki v shkole [Foreign Languages at School]. – 1988. – № 4. – S. 23–28.
5. Gal'skova N. D. Obuchenie inostrannym yazykam : poisk novykh putei [Teaching Foreign Languages : Finding New Ways] / [Gal'skova N. D., Gorchev A. Yu., Nikitenko Z. N., Solovtsova E. I.] // Inostrannye yazyki v shkole [Foreign Languages at School]. – 1989. – № 1. – S. 13–19.
6. Bim I. L. Obuchenie inostrannym yazykam : poisk novykh putei [Teaching Foreign Languages : Finding New Ways] / I. L. Bim // Inostrannye yazyki v shkole [Foreign Languages at School]. – 1989. – № 1. – S. 19–26.
7. Plakhotnyk V. M. Teoretychni osnovy navchannia inozemnykh mov na pochatkovomu etapi v serednii shkoli (dydaktyko-metodychnyi aspekt) [Theoretical Foundations of Teaching Foreign Languages at the Primary Stage of the Junior School (Didactic and Methodical Aspect)] : dys. ... dokt. ped. nauk : 13.00.01, 13.00.02 / Plakhotnyk Vasyl' Makarovykh. – Kyiv, 1992. 52 s.
8. Kontseptsiia vykladannia inozemnykh mov v Ukraini (Proekt) [The Conception of Teaching Foreign Languages in Ukraine (Draft)] // Informatsiyni zbirnyk Ministerstva osvity v Ukraini [Informational Journal of Ministry of Education in Ukraine]. – 1994. – № 24. – S. 7–24.]
9. Proekt derzhavnogo osvitiynogo standartu z inozemnoi movy (zagal'na serednia osvita) [The Draft of the State Educational Standard on the Foreign Language (Secondary Education)] // Inozemni movy [Foreign Languages]. – 1996. – № 4. – S. 3–13.

Матеріал надійшов до редакції 14.05. 2015 р.

Литнѡва Т. В. Особенности развития целей обучения иностранному языку в период создания национальной общеобразовательной школы в Украине (вторая половина 1980-х – 1990-е годы).

В статье анализируются особенности развития целевого компонента обучения иностранному языку в период создания национальной общеобразовательной школы в Украине во второй половине 1980-х – 1990-е годы. На основании официальных документов раскрывается содержание практической, образовательной, воспитательной и развивающей целей обучения в средней школе и обосновывается целесообразность комплексного подхода к их реализации. Рассматривается проблема выбора и использования в средней школе учебников по иностранным языкам.

Ключевые слова: цели обучения иностранным языкам, практическая цель, воспитательная цель, образовательная цель, развивающая цель, содержание иноязычного образования.

Lytnyova T. V. Peculiarities of the Development of Aims of Teaching Foreign Languages during the Period of the National Comprehensive School Formation in Ukraine (the Second Half of the 1980s – 1990s).

The article suggests the analysis of the foreign language teaching aim-centered component during the period of the national comprehensive school formation in Ukraine in the second half of the 1980s – 1990s. On the basis of investigating the scientific and pedagogical literature as well as methodological resources and official documents used as the research material the main peculiarities in the development of the aims of the foreign language teaching are singled out. The problem of choosing and using English textbooks is considered. The scientific methods of analysis, synthesis, description and comparison have been used in order to define the contents of practical, educational, cultural and developmental aims. The essence of the traditional aims of the foreign language teaching is outlined in the context of forming the school foreign language syllabus. The correlation of the foreign languages education contents with the aims of teaching foreign languages is revealed. The expediency of the complex approach to the implementation of practical, educational, cultural and developing aims of the foreign language teaching at secondary school is scientifically substantiated. As a result it has been pointed out that the term "communicative competence" first appeared in the contents of the foreign language education in 1990s.

Key words: foreign language teaching aim-centered component, practical aim, educational aim, cultural aim, developmental aim, foreign language education contents.